

Кравцова З.С., асистент кафедри конституційного права КНУ імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Сучасні демократичні країни світу мають подібну модель організації здійснення державної влади, в основі якої лежить принцип поділу влад на три гілки. Проте становлення державної влади як явище державно-правової дійсності в країнах відбувалося по-різному, під впливом різних чинників та історичних подій. Питання дослідження конституційних основ організації державної влади залишається актуальним і в наш час, оскільки людство розвивається, і суспільні процеси набувають нових форм, що потребують правового регулювання, механізм держави демократичної також не може залишатися статичною категорією, його трансформація має відповідати викликам сучасного часу.

Стислий обсяг даної форми вираження результатів дослідницької роботи не дозволить нам в повній мірі проаналізувати системи реалізації державної влади в зарубіжних країнах, тому ми зупинимось досвіді тих країн, які можуть становити прикладну цінність для удосконалення механізму держави в Україні.

Оскільки, Сполучені Штати Америки вважаються першою країною, що застосувала на практиці ідеї Дж. Локка про поділ державної влади на законодавчу, виконавчу та судову гілки для запобігання її узурпації.

Автори тексту Конституції США «батьки-засновники» (А. Гамільтон, Дж. Джей, Дж. Медісон) послідовно закріпили в її тексті «класичний» варіант теорії поділу влади. Трьома вищими федеральними органами державної влади в США є

Конгрес (законодавчий орган), Президент (очолює виконавчу гілку влади) і Верховний Суд (очолює судову гілку влади). Ефективність застосування теорії поділу влади в США підвищується завдяки тому, що «батьки-засновники» скомбінували її з: системою стримувань і противаг; поділом влади «по вертикалі» - тобто між федерацією і її суб'єктами-штатами [1, с. 213].

Для ефективного функціонування системи державної влади у США важливу роль відіграє ідеологічна складова. Що можна простежити в роботах науковців, так Лоуренс Фрідмен пише, що «...Конституція сама по собі є тільки клаптиком паперу. У її словах і фразах немає нічого магічного. Могутня не саме американська Конституція, а конституційна система. Ця система складається, по-перше, зі ставлення суспільства до Конституції, а по-друге, із зразків поведінки та інститутів, вирощених навколо Конституції. Конституція, незважаючи на те що вона важлива і добре зроблена, сама по собі не могла б і не може пояснити конституційну систему...» [1, с. 203].

Можна простежити, що роль президента, як глави виконавчої гілки влади в США обумовлена масштабами держави, для федеративної форми територіального устрою безумовно адекватним вибором є саме така модель, оскільки велику державу, розподілену на суб'єктів федерації, яких роз'єднують багато чинників, як ми знаємо з історії США війна між Північчю та Півднем, також залишила по собі слід і до сьогодні, президент як глава держави має стати як раз об'єднуючим фактором, лідером нації.

Схожа роль відведена і Президенту України, хоча ми є унітарною державою, порівняно з США значно меншою за розміром, історія становлення Української державності вимагає лідера, який є орієнтиром для подальшого розвитку.

Ст. 20 Основного Закону Німеччини визначає, що «вся державна влада походить від народу. Вона здійснюється народом шляхом виборів та голосувань, а також через спеціальні органи законодавчої, виконавчої та судової влади.

Кожному, хто намагається усунути цей строй, усі німці мають право надавати опір, якщо не можуть бути використані інші засоби» [1, с. 248].

Як бачимо Конституція Федеративної Республіки Німеччина, закріпила положення про належність влади народу та принцип розподілу влади на три гілки. Але більшої уваги заслуговує засада вистраждана, що стала наслідками участі Німеччини у Другій Світовій Війні, яка полягає у тому, що народ має право чинити опір будь-кому хто намагатиметься змінити демократичний лад.

4.10.1958 р. була промудьгована і набрала чинності Конституція П'ятої республіки Франції. Базовими принципами побудови механізму влади у Франції визначають: встановлення «змішаної» або, як її ще називають, «напівпрезидентської» форми правління, що наділяє Президента функціями лідера і арбітра в системі інститутів Республіки, із закріпленням за ним комплексу прав і повноважень, які дозволяють забезпечити сталий режим функціонування цих інститутів; дуалізм виконавчої влади, зумовлений характером форми правління і повноважень Президента і уряду; раціоналізований парламентаризм, за якого виконавча влада домінує в її відносинах з парламентом, а законодавча компетенція останнього звужена; створення механізму забезпечення юридичного верховенства Конституції та контролю конституційності прийнятих парламентом законів з боку Конституційної ради [1, с. 277].

Досвід Франції безумовно є цікавим для України, оскільки наша Конституція також закріплює саме змішану форму правління, на сьогодні парламентсько-президентську, не слід при цьому забувати сімнадцять у сукупності років застосування президентсько-парламентської форми правління. Сама по собі змішана форма є складною, оскільки при її впровадженні більш складно простежити, чи не відбувся дисбаланс, чи не отримав один з вищих органів державної влади можливість тримати під контролем інші.

Необхідність формування у Франції додаткових контролюючих органів, доводить те, що така форма реалізації державної влади потребує удосконалення.

У Главі I Конституції Латвійської Республіки, яка називається Загальні положення визначено всього чотири основні положення. У перших двох визначено, що «Латвія незалежна демократична республіка. Суверенна влада Латвійської держави належить народу Латвії» [2], дві інші говорять про територіальний устрій, мову та державні символи. Сам принцип розподілу влади не закріплюється безпосередньо як засада конституційного ладу, при цьому інші розділи присвячені Сейму, Президенту держави, Кабінет міністрів, Законодавству, Судам, Державному контрольно-ревізійному управлінню, Основоположним правам людини.

Такий стан речей свідчить про відмінність між країнами Прибалтики та східноєвропейськими, як постсоціалістичними, оскільки Україна у своєму Основному Законі була вимушена у Розділі I Загальні засади приділити двадцять статей, для закріплення засад конституційного ладу, серед яких і засади організації та здійснення державної влади. Вважаємо це обумовлено тим, що історичне становлення України як незалежної держави, історичні витоки Української демократії, менталітет вимагали саме такого детального та чіткого визначення основоположних правових засад конституційного ладу та організації та здійснення державної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституційне право зарубіжних країн. Том. 2: Особлива частина / під ред. д.ю.н., проф. Н.В. Мішиної та доц. В.О. Міхальова. Дніпропетровськ. Середняк Т.К., 2014. 336 с.
2. THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF LATVIA. Source: http://www.saeima.lv/Likumdosana_eng/likumdosana_satversme.html (accessed December 2008) дата оновлення 12. 2008 URL: file:///D:/Downloads/Latvia.pdf (дата звернення 19.03.2018).